

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2021, sp. zn. 30 Cdo 812/2021, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.812.2021.1

Číslo: 22/2022

Právní věta:

Ochrana spotřebitele podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis nenáleží podnikající právnické osobě, které spotřebitel postoupil pohledávku před zahájením soudního řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.05.2021

Spisová značka: 30 Cdo 812/2021

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Postoupení pohledávky, Příslušnost soudu mezinárodní, Spotřebitel

Předpisy: čl. 17 nařízení Brusel I bis
čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek SDEU ze dne 14. 3. 2013, ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s. proti Geraldovi Feichterovi

Rozsudek SDEU ze dne 19. 1. 1993, ve věci [C-89/91](#), Shearson Lehmann Hutton Inc. proti TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH

Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 14. 11. 2017, ve věci [C-498/16](#), Maximilian Schrems proti Facebook Ireland Limited

Rozsudek SDEU ze dne 17. 6. 1992, ve věci [C-26/91](#), Jakob Handte & Co. GmbH proti Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA,

Rozsudek SDEU ze dne 6. 10. 1982, ve věci [C-283/81](#), Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3482/2017](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3918/2017](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. [30 Cdo 2084/2019](#), uveřejněné pod číslem 2/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalované 3) zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 10. 2020, sp. zn. 5 Cmo 128/2020, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhá náhrady škody ve výši 540 452,58 Kč, která představuje celkovou ztrátu investice K. H.. Žalobkyně pohledávku uplatňovanou za žalovanými nabyla před zahájením sporu jejím postoupením od K. H. Žalovaná 3) se k žalobě vyjádřila tak, že vznesla námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti českých soudů.

2. Krajský soud v Brně jako soud prvního stupně usnesením ze dne 15. 5. 2020, č. j. 18 Cm 23/2017-230, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 12. 8. 2020, č. j. 18 Cm 23/2017, rozhodl tak, že se řízení vůči žalované 3) zastavuje (výrok I), žalobkyně a žalovaná 3) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (výrok II) a žalovaní 1) a 2) a žalovaná 3) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně uvedl, že na posuzovanou věc je třeba aplikovat čl. 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění), dále jen „nařízení Brusel I bis“, a kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti je zde místo poskytování služeb žalovanou 3). Soud prvního stupně uzavřel, že takovým místem je území Maltské republiky, neboť žalovaná 3) odtamtud činí veškerá investiční rozhodnutí a z téhož místa též investuje své prostředky. Příslušné jsou tedy maltské soudy. Soud prvního stupně rovněž dodal, že vůči žalované 3) nelze aplikovat čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, neboť žalovaná 3) nemá na území České republiky žádné zastoupení, pobočku nebo provozovnu. Řízení proto vůči žalované 3) podle § 104 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), zastavil.

4. Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací na základě odvolání žalobkyně usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se řízení vůči žalované 3) nezastavuje.

5. Odvolací soud uzavřel, že předmětnou smlouvu K. H. uzavřela jako spotřebitel, neboť při jejím uzavření nejednala v rámci své profesionální nebo podnikatelské činnosti. Odvolací soud se tak zabýval otázkou, zda se na žalobkyni, jakožto právnickou osobu, na niž byla pohledávka K. H. postoupena, rovněž vztahuje ochrana spotřebitele podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis. S odkazem na rozsudky Soudního dvora evropské unie (dále jen „SDEU“) ze dne 18. 7. 2013 ve věci [C 208/18](#), ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB proti Franku Kootovi a Evergreen Investments BV, a ze dne 20. 6. 2013 ve věci [C-352/12](#), Consiglio Nazionale degli Ingegneri proti Comune di Castelvecchio Subequo a Comune di Barisciano, uzavřel, že postoupení pohledávky původním věřitelem nemůže mít samo o sobě vliv na určení místně příslušného soudu. Mezinárodní příslušnost soudů České republiky je tak podle mínění odvolacího soudu založena podle čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis, podle kterého může spotřebitel žalovat smluvního partnera i u soudu místa, kde má spotřebitel bydliště. Odvolací soud jako tzv. *obiter dictum* dodal, že by šlo případně uvažovat i o aplikaci čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, neboť žalovaná 3) provozuje na území České republiky „neformální pobočku“ tím, že si zde pronajímá místnost.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná 3) v celém rozsahu včasným dovoláním, jehož přípustnost spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena.

7. Dle žalované 3) odvolací soud nesprávně posoudil otázku mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, konkrétně nesouhlasí s posouzením naplnění podmínek oddílu 4 nařízení Brusel I bis. Žalovaná 3) namítá, že podle čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis lze postupovat jedině v případě, že žalobce je spotřebitelem a podává žalobu proti svému smluvnímu partnerovi. Dle žalované 3) jsou oba rozsudky, na něž ve svém usnesení odkázal odvolací soud, v projednávané věci nepřiléhavé, neboť v jednom případě došlo k záměně věřitele až po zahájení soudního řízení, druhý rozsudek se příslušností soudu vůbec nezabývá. Naopak SDEU již otázku příslušnosti soudu v případě postoupení pohledávky ze spotřebitele na právnickou osobu před zahájením řízení již řešil, a to v rozsudku ze dne 19. 1. 1993 ve věci [C-89/91](#), Shearson Lehman Hutton proti TVB, dále jen „rozsudek Hutton“ a v rozsudku ze dne 1. 10. 2002 ve věci [C-167/00](#), Verein für Konsumenteninformation proti Karlu Heinz Henkelovi, dále jen „rozsudek Henkel“. V obou jím projednávaných případech uzavřel, že právnická osoba, která je postupníkem práva, aniž by sama byla účastníkem spotřebitelské smlouvy, nemůže být považována za spotřebitele a nemůže požívat ochrany v podobě zvláštní příslušnosti ve věcech spotřebitelských. Dále žalovaná 3) v dovolání namítala, že pronájem jedné místnosti na území České republiky nelze považovat za „neformální pobočku“, jak naznačil odvolací soud, a nelze tak příslušnost soudu dovodit z čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis. Žalovaná 3) navrhla, aby dovolací soud změnil napadené usnesení odvolacího soudu tak, že se usnesení soudu prvního stupně potvrzuje a žalobkyni se ukládá zaplatit žalované 3) náhradu nákladů řízení.

8. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání namítala, že paní K. H. byla v době uzavření smlouvy v postavení spotřebitele a skutečnost, že později došlo k postoupení pohledávky na žalobkyni, nic nemění na povaze vzniklého vztahu. Dále uvedla, že žalovaná 3) má centrum činnosti na území České republiky, neboť na adrese maltského sídla žalované 3) v současnosti sídlí mnoho dalších společností a na budově se nenachází žádné vnější označení kanceláře žalované 3), tudíž řízení činnosti z území Maltské republiky je nereálné. Naopak žalovaná 3) byla v období, po které trval smluvní vztah s paní K. H., řízena českými občany, své produkty nabízela téměř výlučně Čechům, v České republice propagovala své produkty, zde otevírala i účty svým klientům, řešila reklamace apod. Žalobkyně uvedla, že místní příslušnost Krajského soudu v Brně dovozuje z ustanovení čl. 7 odst. 2 a 5 nařízení Brusel I bis. Žalobkyně navrhla, aby bylo dovolání žalované 3) zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání žalované 3) bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení podle § 241 odst. 1 o. s. ř., a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení

otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Otázka, zda lze existenci nájmu prostoru na území České republiky považovat za provozování pobočky, zastoupení nebo jinou provozovnu ve smyslu čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, nemůže založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud na jejím řešení své rozhodnutí nezaložil; odvolací soud své rozhodnutí založil na výkladu čl. 18 nařízení Brusel I bis a k výše uvedené otázce se vyjádřil pouze nad rámec odůvodnění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 808/97](#), uveřejněné pod číslem 27/2001 Sb. rozh. obč.).

14. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda ochrana spotřebitele podle oddílu 4 (čl. 17 až 19) nařízení Brusel I bis v podobě možnosti podat žalobu u soudu bydliště spotřebitele náleží i podnikající právnické osobě, na níž byla pohledávka před zahájením soudního řízení spotřebitelem postoupena, neboť tato otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu řešena.

IV. Důvodnost dovolání

15. Dovolání je důvodné.

16. V posuzovaném sporu je nezbytné zodpovědět otázku, zda je v poměrech projednávané věci dána mezinárodní příslušnost soudů České republiky, a to ve smyslu nařízení Brusel I bis, neboť se jedná o spor s mezinárodním prvkem, v občanské či obchodní věci, soudní řízení bylo zahájeno po 10. 1. 2015 a žalobkyně a žalovaní mají své sídlo (bydliště) na území různých členských států EU (srov. čl. 1 odst. 1 a čl. 66 odst. 1 nařízení Brusel I bis). Pro věc určující je proto posouzení, zda byly splněny podmínky aplikace oddílu 4 nařízení Brusel I bis pro příslušnost ve věcech týkajících se sporů ze spotřebitelských smluv tak, že i žalující právnické osobě (podnikateli) svědčí související procesní ochrana jinak poskytovaná spotřebitelům, coby slabší straně smlouvy.

17. Podle čl. 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky; b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí, nebo c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

18. Podle čl. 18 nařízení Brusel I bis může spotřebitel podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, v němž má tento smluvní partner bydliště (sídlo), nebo, bez ohledu na bydliště druhé strany, u soudu místa, v němž má spotřebitel bydliště.

19. Judikatura SDEU přijatá k výkladu čl. 16 dříve účinného nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I) a jej předcházejícího čl. 14 Úmluvy ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Bruselská úmluva), je přitom plně uplatnitelná i při výkladu čl. 18 nařízení Brusel I bis, neboť se jedná o ustanovení obsahově rovnocenná (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013, ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s. proti Geraldovi Feichterovi, bod 27).

20. Otázkou, zda se *forum actoris* spotřebitelů vztahuje i na postupníky jejich nároků, se SDEU již několikrát zabýval. Shledal, že zvláštní soudní příslušnost pro spotřebitele není použitelná na právnické osoby, které jednají jako postupníci nároků spotřebitele, a to z toho důvodu, že tyto právnické osoby nejsou slabší stranou a zároveň nejsou ani smluvní stranou spotřebitelské smlouvy. Ochrana spotřebitele se uplatní pouze tehdy, pokud je spotřebitel v řízení sám žalobcem nebo žalovaným (srov. bod 23 rozsudku [Hutton](#) a bod 33 rozsudku [Henkel](#)).

21. Řešení, které přijal SDEU, vychází primárně ze zájmu chránit spotřebitele jakožto strany, která je ekonomicky slabší a méně zkušená v záležitostech práva, aby nebyl odrazen od podání žaloby v cizím státě. Ochraná funkce oddílu 4 nařízení Brusel I bis by tedy neměla být rozšířena na osoby, u kterých tato ochrana není oprávněná (srov. body 18 a 19 rozsudku [Hutton](#)).

22. Již z vlastní formulace čl. 18 odst. 1 Brusel I bis. („spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi“) vyplývá, že pravidlo příslušnosti je vždy omezeno na konkrétní a specifické smluvní strany. Výklad, podle kterého by uvedený článek zahrnoval nároky uplatňované právnickou osobou na základě spotřebitelské smlouvy, by přerušil logickou vazbu mezi články 17 a 18, neboť zvláštní kritérium soudní příslušnosti pro spotřebitelské spory má za cíl chránit osobu v postavení spotřebitele, pokud jde o konkrétní smlouvu. Nelogické se tak jeví řešení, kdyby bylo možné tuto úzkou spojitost mezi postavením spotřebitele a danou smlouvou oslabit tím, že by byla přiznána na základě nároku vyplývajícího ze smlouvy uzavřené jinou osobou (srov. stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 14. 11. 2017 ve věci [C-498/16](#), Maximilian Schrems proti Facebook Ireland Limited, body 81 až 86).

23. Nařízení Brusel I bis vychází z obecné zásady, že příslušné jsou soudy toho členského státu, ve kterém má žalovaný své bydliště (sídlo). Derogace tohoto principu je v zásadě možná jen v případech výslovně předvídaných v oddílech 2 až 7. Pravidla pro určení příslušnosti, která se odchyľují od této obecné zásady, tedy nemohou vést k výkladu, který jde nad rámec situací předpokládaných v nařízení (srov. rozsudek SDEU ze dne 17. 6. 1992 ve věci [C-26/91](#), Jakob Handte & Co. GmbH proti Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA, bod 14). Takový restriktivní výklad se uplatní i v případě zvláštní příslušnosti ve spotřebitelských sporech dle oddílu 4 nařízení Brusel I bis, který umožňuje spotřebiteli žalovat svého smluvního partnera u soudů státu, v němž má bydliště spotřebitel (srov. rozsudek SDEU ze dne 14. 3. 2014 ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s., proti Geraldů Feichterovi, bod 26)

24. Nejvyšší soud se proto plně ztotožňuje s názorem uvedeným v podaném dovolání ohledně toho, že ochranu spotřebitele podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis nelze rozšířit na právnické osoby, které v řízení vystupují v roli postupníků pohledávek spotřebitelů. O správnosti tohoto dovozeného závěru nevyvstává Nejvyššímu soudu žádná rozumná pochybnost, neboť výslovně vyplývá i z judikatury SDEU (jedná se o tzv. *acte éclairé*). Není proto povinností Nejvyššího soudu, jakožto soudu, jehož rozhodnutí již nelze napadnout žádnými opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, položit předběžnou otázku podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (srov. rozsudek SDEU ze dne 6. 10. 1982 ve věci [C-283/81](#), Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3482/2017](#)).

25. Dovedil-li odvolací soud, že žalobkyni, jakožto právnické osobě, na niž byla postoupena pohledávka spotřebitele, svědčí ochrana podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis, neboť postoupení pohledávky nemá vliv na určení místně příslušného soudu, je jeho právní posouzení mezinárodní příslušnosti nesprávné. Větší flexibilitu a prostor naopak poskytují ustanovení zvláštní přípustnosti podle čl. 7 a 8 nařízení Brusel I bis, o které se žalobkyně opírá v odvolání proti usnesení soudu prvního stupně (a opakovaně i ve vyjádření k podanému dovolání), neboť uvedené články neobsahují upřesnění týkající se totožnosti smluvních stran, které se jich mohou dovolávat. V těchto případech je tak možné, aby třetí strana, která nebyla původní smluvní stranou, vymáhala plnění v roli

postupníka. Judikatura zmiňovaná v rozhodnutí odvolacího soudu se, navíc jen částečně, vztahovala na obsahově odlišnou situaci, kdy nárok uplatněný spotřebitelem u soudu byl až v průběhu již zahájeného řízení postoupen, v popisované situaci samozřejmě bez vlivu na již založenou mezinárodní příslušnost konkrétního soudu v zahájeném řízení. O takový případ ale v poměrech nyní projednávané věci nešlo.

26. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal a nebyly v podaném dovolání ani ohlašovány.

27. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadené usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

28. Na odvolacím soudu nyní bude, aby znovu projednal odvolání a, vázán právním názorem Nejvyššího soudu (§ 243g odst. 1 o. s. ř.) se znovu ve spektru dalších výhrad žalobkyně zabýval tím, zda je pro danou věc založena mezinárodní příslušnost soudů České republiky či nikoliv.